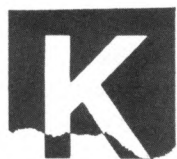

Sciences is preparing to open a collection of theatrical exhibits, which would be housed in part of the palace in Opatička street 18 in the Upper Town in Zagreb. The collection is to contain material on all forms of theatrical activities such as drama, opera, ballet etc. from the beginnings to the present day. The collection is to answer modern scholarly standards which is also borne out by its material described in the present paper.

The display will have to be equipped to answer modern technological requirements, providing facilities for the reproduction of all kinds of audio-visual documentation. The display will be highly mobile and adaptable for thematic and retrospective exhibitions. A special feature will be provided by educational programmes for students and other groups with special film shows, talks with actors, critics etc. The organizers of the collection expect to set up cooperation with various specialists as well as with related institutions such as the Academy of Theatre, Film and Television, the Faculty of Arts, the Zagreb Radio and Television Company etc.

BUDUĆI POSTAV MUZEJA REVOLUCIJE NARODA HRVATSKE ILI MUZEJA SUVREMENE POVIJESTI U HRVATSKOJ

Durda Knežević

ada je prije četvrt stoljeća rađen današnji postav Muzeja revolucije naroda Hrvatske, autori su već imenom muzeja stavljeni u nezgodnu situaciju, da iz povijesne cjeline određenog perioda izvuku određene sadržaje i tretiraju isključivo njih. Na taj

način gurnuti su u konceptijski zrakoprazan prostor u kojem je tako selektirana građa ostala bez svoga povijesnog utemeljenja. Posljedica toga jest gotovo apstraktan sadržaj bez ishodišta. Paradoks takve situacije i koncepcije jest ponajprije štetnost za prezentirano gradivo/sadržaj. Muzeografski postupak, ako je uopće moguće govoriti o nečem takvom, jest pritom taj da se određenom sadržaju naprosto dodaje (privodi) muzejski predmet kao puka ilustracija.

U radu pri izradi današnjeg postava, po svemu sudeći, najmanji utjecaj u njegovoj kreaciji imale su znanost i struka koje su morale biti dominantne, tj. povijest i muzeologija. To mjesto zauzela je arhitektura odnosno unutrašnji dizajn (autorski potpis na postav staveli su arhitekti i slikari). Zahvaljujući toj zamjeni, koja je posljedica nerazumijevanja medija muzeja, nastao je, s jedne strane, neprohodan prostor (pogrešno razmješteni pano i pregrade koji najčešće sijeku prirodan pravac kretanja i prisiljavaju na vrtloženje i vraćanje – do gotovo gubitka orijentacije, čemu još više pridonosi kružni prostor). S druge strane, materijal koji je prezentiran doima se više kao dodatak tako dizajniranom prostoru. Nedostaje predmeta i uopće originalnog materijala (s napomenom da je i tada i danas u depou priličan broj izuzetno vrijednih i atraktivnih predmeta) u postavu, a istovremeno se forsira plošni materijal, kopija (fotografija i faksimil). Primjer pravog nasilja redundancije čine mnogobrojne legende koje objašnjavaju događaje apstraktno, uopćeno i u prilično dalekoj vezi s predmetom ili događajem koji je prezentiran. Nema ni sumarnog prijevoda legendi na neki od stranih jezika. Ukratko rečeno, ilustrirana raskoričena knjiga stranica povješanih na zidove, k tome kompletno nerazumljiva za stranca.

No, kad bi se i apstrahirale zamjerke znanosti i struke, o postavu postoje još barem dva stanovišta koja valja respektirati. To je stanovište nove publike senzibilizirane modernim medijima i suvremenijim postavima kojoj je stoga

ovakav postav – recimo samo dva negativna epiteta od desetak mogućih – nerazumljiv i dosadan. Drugi razlog je elementarniji i na prvi pogled možda manje važan, riječ je o ruiniranosti postava. Dvadesetpet godina je dovoljno dugo razdoblje da, usprkos najboljoj volji i skrbi ljudi koji tu rade, nastanu nepopravljiva oštećenja i manjkavosti kao što su: izbljedjele podloge, iskrzani materijal (boje, tkanine), oljuštena boja i sl., što se sve teže održava i danas već izgleda katastrofalno. Zbog loše postavljenih i neadekvatnih rasvjetnih tijela te loših vitrina (često su podloge tamne i nisko postavljene) zahtijeva se napor vida da razabere predmete.

Sumaran, bolje reći sumoran pregled poteškoća stalnog postava Muzeja revolucije upućuje na dva jednostavna, međusobno uvjetovana, zaključka: prvi da je postav Muzeja revolucije naroda Hrvatske sadržajno i tehnološki bitno zastario te, drugi, stoga ga treba hitno i bitno mijenjati. Uz napomenu da eventualni djelomični kozmetički zahvati ne mogu doći u obzir jer ga mogu samo pogoršati i djelovati groteskno.

Da je potrebno bitno i radikalno promijeniti stalni postav Muzeja revolucije, po mnogočemu sudeći, smatra i publika i stručna javnost, i prije svih zaposleni u Muzeju revolucije koji taj postav gledaju svaki dan. Što se pak tiče koncepcije novoga stalnog postava, tu diskusija dobrim dijelom tek predstoji. U tom smislu neka razmišljanja i ideje su već u optjecaju pa je možda najjednostavnije uzeti njih kao teze za diskusiju.

Na početku teksta samo ime Muzeja revolucije uvedeno je kao »nezgodna« okolnost koja je nametnula sasvim određenu građu i metodološki pristup. Budući da je suvremena povijest u Hrvatskoj (mislimo pritom na razdoblje od kraja stoljeća do gotovo naših dana, čime se nastavljamo na sadržaj Povijesnog muzeja Hrvatske) onaj širi, subordinirajući pojam koji u sebi sadrži pojedinačne, partikularne događaje, smatramo da bi bilo prikladnije Muzeju dati (i imenom) takvu jednu dimenziju i time mogućnost za temeljitiji, širi i bogatiji pristup prošlosti.

Na taj način je lakše, što je samo prividno paradoks, govoriti i o užim temama: NOB-u, revoluciji, stranačkom životu, međuratnom razdoblju itd.

Zbog svega toga čini se odmjerjenijim i funkcionalnijim govoriti o »Muzeju suvremene povijesti u Hrvatskoj« u kojemu bi markantni događaji iz ovoga povijesnog razdoblja (rat, revolucija itd.) dobili zasluženo izdvojeno mjesto. Istovremeno bi se na taj način znatno lakše koncipirao sadržaj stalnog postava. Mnogobrojna iskustva iz prakse govore tome u prilog. Tako se često prilikom vodstava (i to ne samo stranih državljana – naprotiv!) pokazalo (budući da posjetioci pitaju) da o mnogim događajima i aspektima povijesti ovog razdoblja nema gotovo ni slova. Naprimjer, o stranačkom životu između dva rata jedva da postoji nekoliko relevantnih podataka, pa se prirodno događa da KPJ, o kojoj je jedino riječ, pluta u nekoj imaginarnoj društvenoj okolini s kojom bi trebala biti u određenom odnosu (znamo vrlo intenzivnom) o kojem se niti što vidi, niti saznaje u postavu. Tako se događa da bogatstvo društvenoga, kulturnog i političkog života ne samo da nije nijansirano nego – budući da nije pripušteno u pripovijest stalnog postava – ne postoji! Ista je pripovijest s ratom, u kojem se neprijatelj pojavljuje samo kad ga ne možemo izbaciti s fotografije. Dokumentirati objektivno tadašnjeg neprijatelja ne znači rehabilitaciju, a još manje glorifikaciju onoga što je on činio. Objektiviranjem neprijatelja postaje stvarno i ono što mu je nasuprot. Budući da cilj povijesnog muzeja i jest da određenim poretom i impostacijom muzejskog predmeta rekonstruira prošlu stvarnost, nužno je objektivno predočiti prošlost (koliko se to uopće i može). Tek tako će događaji kojima pripisujemo pozitivni predznak dospjeti u svoj povijesni kontekst i postati stvarni.

Zbog svih tih razloga predložena je idejna koncepcija novog postava Muzeja i već je predočena i o njoj se diskutiralo na stručnom kolegiju. Sastoji se od četiri glavna dijela/cjeline više-manje ravnopravno postavljene. Globalna je

Muzej revolucije naroda
Hrvatske, Zagreb; projekt:
Ivan Meštrović; snimio:
Milan Pavić, fotoarhiva
MRNH

struktura postavljena kronološki s time da su u taj niz ukomponirane relativno nezavisne podteme koje bi se s vremena na vrijeme mijenjale. Uzmimo za primjer tisak, temu koja prije nego što bi se zamijenila nekom drugom može »prošetati« kroz sve četiri cjeline postava jer tisak i jest prisutan u sva četiri dijela. To se ne može, naprimjer, dogoditi s podtemom sanitet u ratu iz razumljivih razloga.

No, vratimo se glavnim temama i sadržaju postava. Prva tema tretirat će razdoblje povijesti u Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća i početkom 20. Budući da je to razdoblje kojim se bavi Povijesni muzej, mi ga se dotičemo rubno i prezentirat ćemo ga kao referentni okvir za dalje teme. Sljedeća cjelina bavi se razdobljem prvoga svjetskog rata i međuratnog razdoblja. Osim općih društveno-ekonomskih uvjeta te političkog razvoja zemlje (nastanak Kraljevine SHS pa potom Jugoslavije) trebat će predstaviti svakodnevni život, kulturu (lijevu i građansku), stranački život, radničke organizacije (sindikalne i partijske) itd. Treće razdoblje jest ratno razdoblje od 1941. do 1945. godine, u kojem treba prema globalnom planu razraditi primarno tri aspekta: vojni, politički i kulturni. Uz to nezaobilazne su teme: svakodnevni život naroda i vojske u borbi i na slobodnom teritoriju, civilni aspekti života (osobito u gradovima), zločini-logori, genocid, rasizam, neprijatelj (okupatori, domaći kvislinzi) i tsl.

I naposljetku, četvrta je cjelina posvećena poslijeratnom razdoblju. Ovdje bi valjalo obraditi teme: kraj rata, uspostava i konsolidacija nove vlasti, novi privredni i politički sustav, politički događaji – sukob s Informbiroom, privredne reforme, ustavne promjene, studentski bunt 1968. godine, maspok 1971. godine, kulturni razvoj, znanost, režimske organizacije, marginalne i alternativne grupe itd.

Sa aspekta specifičnog sadržaja i vremena kojim se bavi, budući postav Muzeja svakako će morati imati dobro osmišljenu muzeološku provedbu. Iako u ovoj fazi rada (izrada idejne koncepcije) i nije moguće preciznije govoriti o tom kompleksu, moguće je odrediti neke apriorne stavove o tome. U bitnome će se morati voditi računa o tome da u suvremenoj povijesti u Hrvatskoj ima puno više informacija od mogućnosti (i potrebe) da se prezentira u stalnom postavu.

Stoga će trebati suvremenim tehnologijama pohrane podataka (tekstualnih i vizualnih) – TV, kompjuter, magnetofonski zapis i sl. – omogućiti dostupnost i te razine informacije u prezentacijskom kompleksu. Naravno, uz odabran i selektiran materijal koji će činiti primarnu prezentacijsku razinu. Na taj način suvremena tehnološka rješenja (uz klasične) neće biti »pomodni štos«, već će biti funkcionalno i praktično fundirana.

Primljeno: 19. 1. 1990.

SUMMARY

The future new display of the Museum of the Revolution of Croatian People or the Museum of Contemporary Croatian History

Durda Knežević

The display of the Museum of the Revolution of Croatian People is outdated both in its contents and in its technology of presentation. It has become uninteresting to the young visitors, who are used to new mass media. The leading role in this museum was played by architects and designers, and the least by history and museology. The space where the display is laid out is cluttered, two-dimensional material and copies are used excessively and there are too many legends explaining the history in an abstract manner. There is no translation into a foreign language, the contents of the display are characterized by numerous subjective presentations and omissions. For example, there is no presentation of the political parties between the two wars etc. The museum staff have suggested the museum to be renamed as the Museum of Contemporary Croatian History and, in accordance with it, a change in the conception of the display. A new outline of the concept has been proposed with a chronologically arranged general structure. Four main themes are to be displayed: (1) Croatian history at the turn of the century, (2) the First World War and the period between the wars, (3) the Resistance War 1941–1945, (4) the post-war period. Each unit is to be treated from the military, political and cultural aspects, accompanied by partial presentation of a series of other themes such as everyday life, the press etc. The future display will have to be backed by a purposeful museological realization, and by modern technology.